

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום רביעי כ"ח תמוז תשע"ח | דף היומי בבלי: זבחים פט.

דף היומי בהלכה: מסעיף ד' עד תחילת סימן שי"ח.

מוסר: לקוטי אמרים פרק י"א מ"ואם כן" עד תחילת פרק י"ב.

קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק י' והנה ודאי כי מלאכה' עד פרק יא 'והנה דברתי עד הנה'.

הדף היומי בהלכה

אילו איסורים כרוכים בשימוש ב'אזיקון' בשבת?

ויש מפוסקי זמננו שכתב שבחוט מתכת יש להחמיר, כיון שקשר כזה בחוט מתכת מתקיים ואינו נותר מאליו. ותחיבת ראשי החוט בתוך הקשר, אסורה בכל חוט שהוא, כיון שבאופן זה הקשר מתקיים, והרי זה כקשר על גבי קשר. וקשירה ב'אזיקון' - נחלקו פוסקי זמננו אם יש בה איסור משום מלאכת 'קושר', ויש שכתב שפעמים שיש בה איסור 'בונה'.

[ביאורים ומוספים דרשו שיז, 38]

קשירת שני חוטים, או שני קצוות של חוט אחד, בקשר אחד, דהיינו שמשלב את שני ראשי החוט זה בזה - כעין המצוי בקשירה רגילה של שקית - מותרת בשבת אף כשאין בדעתו להתיר את הקשר לעולם, כיון שאין זה קשר המתקיים. (ואין הכוונה לעשיית קשר אחד בראשי שני חוטים יחד כדוגמת קשר בקצה חוט אחד, משום שזהו קשר האסור, וכפי שלמדנו; אלא הכוונה לשני ראשי חוט הבאים משני צדדים ומשלבם יחד זה תחת זה ומושך לצדדים).

הדף היומי בהלכה

האם מותר לקשור עניבה בשבת?

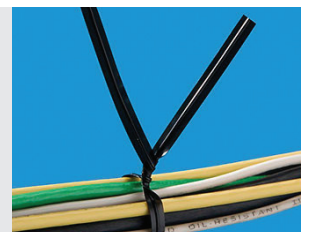
ובנוגע לקשירת בגד 'עניבה' שבזמננו על גבי הצואר, כאשר קושרים אותו באופן שבמשיכת קצה העניבה מתפרק כל סידור העניבה והיא נותרת ללא קשר כלל - יש אומרים שהוא נדון כקשר על גבי עניבה; ויש אומרים שהוא נדון כקשר עניבה המותר בכל אופן שהוא, אך אם קושרו על מנת שיתקיים לעולם, יתכן להחשיבו כמתקן מנא, האסור משום מלאכת 'מכה בפטיש'.

[שו"ע שיז, ה, ומשנ"ב כט, וביה"ל ד"ה עניבה; ביאורים ומוספים דרשו, 37]

קשר עניבה אינו נחשב לקשר כלל, ומותר לעשותו בשבת אף כשמהדקו היטב, וגם כשאין בכוונתו להתירו לעולם. ומהו קשר עניבה? כל שאינו תוחב את קצה החוט בקשר, אלא מכניס את אמצע החוט כעין לולאה ומהדק, והקשר נותר בקלילות על ידי משיכת קצה החוט. וכן מותר לקשור עניבה על גבי עניבה. אבל קשר ועניבה על גביו, כמצוי בקשירת שרוכי הנעליים - אסור לעשותם אלא כשרגיל להתירם בתוך עשרים וארבע שעות, ובדעתו אכן להתירם.

הדף היומי בהלכה

האם מותר להשתמש בשבת בסרט סגירה ממתכת?

משקאות שסביב הפקק שלהם יש מסגרת מחוט מתכת שקצוותיו מלופפים זה בזה - שאסור לפתוח ולסגור מסגרת זו.

ויש שהתירו להשתמש בסרט הסגירה, משום שלדעתם אין לליפוף הסרט 'שם' שזירה, אם משום שזו שזירה המיועדת להתקיים לזמן מוגבל, ואם משום שצורת הסרט מוכיחה עליו שנועד לפתיחה ולסגירה.

[משנ"ב שיז, לד; ביאורים ומוספים דרשו, 41; וראה אבנ"ז או"ח קפב, אות א]

שזירת חבל ופירוק השזירה - יש מהראשונים שסוברים שהן אסורות בשבת משום מלאכות 'קושר' ו'מתיר', ויש מהראשונים שנראה מדבריהם שאינם אסורים משום קושר ומתיר.

ועל פי דברי האוסרים, יש שאסרו לסגור אריזה בסרט סגירה ממתכת, אם דעתו להשאירו מלופף ליותר מעשרים וארבע שעות, וכן אין לפתוח סגירה כזו על דעת לקיימה ליותר מעשרים וארבע שעות; וכן הורו בנוגע לבקבוקי

כששמעתי את דברי מרן, השתוממת. הרי כולנו זוכרים איך היה משיב לשאלות. השו"ע והפוסקים מונחים בחלון לידו, והוא פוסק בלי לפתוח ספר. גמגמתי ושאלתי: רבי, האם כך נוהגים למעשה?

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א, על דמותו של רבו מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל - ליום היארצייט כ"ח בתמוז

להחליט מה ייכנס ללב

רבנו אמר פעם לאחי הרב אוריאל: "תדע לך כלל בחיים, כל הדברים שבעולם - צער, עלבונות, ייסורים - צריכים להגיע רק עד הלב. אבל הלב בעצמו, רק אתה תקבע מה ייכנס לך ללב. הלב של האדם הוא קודש, צריך לשמור עליו לא לתת לשום דבר להיכנס, רק תורה ועבודת השם. שום דבר אחר שלא ייכנס. רבנו זצ"ל סיפר פעם בדרשה - בתקופות שנשא דרשות בחברת תפארת בחורים' שייסד אביו הרב מהומלא זצ"ל עבור צעירי שכונת מאה שערים - שפעם בא חסיד אל המגיד ממזריטש לבקש עצה כי הרהורים מבלבלים את תפילתו. אמר לו המגיד, סע לכפר פלוני, שם תמצא עצה. קנה האיש בשארית כספו סוס ועגלה והימים ימות הגשמים ובמאמצים מרובים הגיע אל הכפר. באמצע הלילה ראה בית עם נר דולק והבין שזה הבית המדובר. דפק בדלת, אין קול ואין עונה. דפק ודפק, אין קול ואין עונה. הוכרח לחכות עד הבוקר. בבוקר פתח לו בעל הבית את דלתו, הכניסו, נתן לו כוס חמין ויצא עמו להתפלל. אח"כ ערך לו סעודת שחרית, אך עצה איננו מקבל. לאחר יומיים סיפר לו את המטרה למענה הגיע. אמר לו בעל הבית: הדבר היחידי שיש לי לומר לך, עליך לדעת שצריך להיות בעל הבית. אם לא רוצים לא פותחים... וסיים רבנו: צריך כל אחד להיות בעל הבית על עצמו..."

כל מי שהיה סביב הרבי זצ"ל, היה משתומם. פעם בא לשיעור פסיכולוג גדול מארה"ב, הרב גרינוולד, ויצא מהשיעור משתומם. יהודי כל כך זקן, שכל השיעור יושבים לפניו צעירים ומקשים קושיות ללא הרף, והוא נשאר במנוחת נפש, בכזה רוגע? בדרך כלל בגיל כזה כבר מאבדים את הסבלנות. והוא שליו, במנוחת נפש, בלי רוגז. כך בציבור וכך גם בתוך הבית פנימה, מעולם לא הגיב בהתפרצות או בכעס. הוא היה איתן ותקיף בדעתו, אבל בלי שום כעס או התפרצות.

בשנים האחרונות התחיל ללכת עם הליכון. בדרך כלל אנשים נשברים מזה, אבל הוא לקח את הליכון והחליט שזה אמצעי לעבודת ה'. וכך בכל קושי בחיים. (שואלין ודורשין)

בשיעורו במסכת כתובות (ס"ב) "אסור לתלמיד להורות הוראה במקום רבו", ציטט רבנו הגרי"ש אלישיב זצ"ל את ה'שבות יעקב', שבימינו הואיל וספרי השולחן ערוך והפוסקים מצויים בכל מקום, מי שמורה הוראה בלי להסתכל בהם הוא מורה הוראה במקום רבו. רבנו הוסיף: "הפוסקים נמצאים כאן, ואתה לא שואל אותם?! לא מסתכל בהם?!".

כשמעתי את הדבר מפורש יוצא מפי מרן, השתוממת. הרי כולנו זוכרים איך היה נראה סדר עבודת התשובות שלו לכלל ישראל. שואלים אותו בכל חלקי התורה והוא עונה מיד בלי לפתוח ספר. גיטין, גירות, הלכות שביעית, בורר בשבת, איסור והיתר. רבנו משיב בזה אחר זה בלי לפתוח את הספר. על הכול הוא משיב בעל פה. השתוממת: כאן רבנו אומר שזה נחשב 'מורה הוראה במקום רבו', ובביתו, הנה השולחן ערוך והפוסקים מונחים על אדן החלון לידו, והוא פוסק בלי לפתוח ספר? לא היה נעים לי לשאול אותו עליו, רק גמגמתי ושאלתי: רבי, האם כך נוהגים למעשה?

ואז רבנו הוסיף משפט נוסף: "אלא אם כן המורה הוראה בטוח שבשעה שהוא פוסק - דברי השולחן ערוך והפוסקים עומדים נצבים לנגד עיניו". כלומר, הפוסקים ניצבים לנגד עיניו: נשים-נזיקין, אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר, הכול עומד פתוח לנגד עיניו. שלא תהיה טעות: רבנו אף פעם לא ציטט שום גמרא או רמב"ם כלשונו. הוא לא היה מצטט גמרא כלשונו, אלא היה אומר את הגמרא, את התוכן שלה, כל עסקו היה בתוכן של הדברים. "וואס שטייט דא..." אפילו עם ילדים הוא לא התלהב שילמדו בעל פה, הוא אמר: "העיקר לחנך אותם להבין מה שלומדים". רק כשדנתי לפניו שאולי על ידי שמשננים לדעת בעל פה וחוזרים הרבה פעמים, ממילא שמים לב יותר למה שלומדים, אמר: "נו, אם כן, זה בסדר". אבל הכול היה פתוח לנגד עיניו, הכוונה שהכול חי נגד עיניו, ה'גיטין' חי לו מול העיניים, וה'שמיטה ויובל' חי מול העיניים. ו'שבת' חי מול העיניים, ו'יורה דעה' חי מול העיניים. וכך 'זרעים' ו'קדשים' ו'טהרות'. ובזה השתבחו בו כל גדולי הדור, שבכל נושא שדיברו אתו היה בעניין בלי להתמהמה להיכנס לנושא, ובלי צורך לפתוח גמרא או ספר אחר.

פניני הפרשה

עיני מרן דמעו מעוצמת התיאור, והוא אמר: "אינני מכיר בדורנו, ולא שמעתי מימות ה'חפץ חיים' על מי שהיו לו כוחות כאלו, ולמד בצורת הלימוד הזאת"

התבטאותו המופלאה של מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל על לימודו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

שהכל מסתדר במהלך הגמרא.

תדיר היו עיני מרן דומעות מעוצמת התיאור, אולם הוא לא היה מניח לי להפסיק מלתאר, פעם אחר פעם הייתי צריך לתאר בפניו את הלילה המופלא שעבר עלי. ומרן אמר: "מימות החפץ חיים ועד ימינו אלה לא שמענו על מי שישב ולמד בצורה כזאת".

והוסיף מרן ואמר: "שמענו על מתמידים רבים שישבו ולמדו במשך שעות רבות בלי הפסק, אולם עיקר המאמץ היה במחשבת המוח. את חשבון הסוגיא מחשבים במוח ומזמזמים ומנגנים הגמרא לעצמם. אבל ללמוד בקול לפרש ולבאר כל דבר בקול לעצמו כאילו יושב ולומד בחברותא, לזה צריך כוחות מיוחדים. איני מכיר בדורנו, ולא שמעתי מימות החפץ חיים על מי שהיה לו כוחות כאלו ולמד בצורת הלימוד הזאת"

(כאיל תערוג, מתוך 'גדולה שימושה')

אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' (במדבר לו יג)

סיפר נכדו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, הרב ישראל לזון שליט"א: אחת לשבוע היה מגיע ליל הקביעות שלי לשהות עם הסבא מרן הגרי"ש זצ"ל בשעות הלילה, להשגיח עליו ולשמשו בקודש. צורת הלימוד של מרן זצ"ל עוררה בי התפעלות עצומה בכל פעם מחדש. מרן זצ"ל ישב בינו לבין עצמו, למד בקול לעצמו כאילו חברותא ישב לידו, הוא שאל אותו מה הפשט וכביכול הסביר לחברותא את הפשט לאחר שהבין אותו.

פעמים רבות לאחר ליל שימורים הייתי מבקר בבית מרן הגראי"ל שטיינמן [זצ"ל] שדר בשכונת עם אבי זצ"ל, והיה מבקש ממני לתאר את הלילה שעשיתי במחיצת רבנו. הייתי מתאר את צורת הלימוד בפרוטרוט, את הגישמאק, את החשק והרעננות. תיארת בפני מרן כיצד הוא לומד משך שעות שלימות בקול רם כל מלה ומלה שבגמ', את ההו"א והמסקנה, את הקושיא והתירוץ, ואיך

להנהגים לברך 'שהחיינו' בשבתות בין המיצרים: מי שלובש בגד חדש לכבוד שבת - מתי יברך?

ספק זה כבר נדון בתשובת הריב"א (או"ח סי' כד), והוא הסיק שלא קלו לברך 'שהחיינו' אלא בשבת עצמה ולא בזמן שהוא עדיין חול, אף שלובש הבגד לכבוד שבת. מאידך דעת הגר"נ קרליץ (גליון באר מים חיים מהגרא"י דינר מס' 89) שמכיון שלובש את הבגד לכבוד שבת, נחשב הדבר כצורך השבת, ויכול לברך 'שהחיינו' מיד כשלובשו, אפילו שעדיין לא שבת ולא קיבל עליו את השבת. אכן, דעת הגר"ח קניבסקי (באר מים חיים שם) שמותר לברך 'שהחיינו' קודם השבת רק אם קיבל עליו את השבת.

יש לציין, שהגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי חי"ג עמ' כא) כתב, שבארץ ישראל המנהג להחמיר שלא לברך 'שהחיינו' גם בשבתות, וכמו שהביא המג"א (סי' תקנא ס"ק מב) בשם כותבי האר"י שאוסר גם בשבתות.

(זוויית הלכתית, יתד נאמן)

"טוב להזהר מלומר 'שהחיינו' בבין המיצרים על פרי או בגד חדשים" - כך לשונו של השו"ע בהלכות בין המיצרים (סי' תקנא ס"ז). וטעם הדבר הביא במשנה ברורה (ס"ק צח), שכיון שימים אלו הם זמן של פורענות, אין כדאי לומר שהחיינו לזמן זה. והוסיף המשנה ברורה, שהגר"א בביאורו חולק על דין זה וכתב שהוא חומרא יתירה, וכן הט"ז מפקפק בדין זה, ולכן הסיק המשנה ברורה, שבשבת אין להחמיר לברך 'שהחיינו' אחר שעוד אחרונים מסכימים להקל בשבת.

ספק מעניין מאד יוצא מהלכה זו: שהרי אם יש לאדם בגד חדש ורוצה ללבושו בשבת שבבין המיצרים, הרי דרכו של אדם ללבוש בגדי השבת קודם השבת, וברכת 'שהחיינו' הרי לכתחילה יש לברכה בעת לבישת הבגד [ראה שו"ע סי' רכז ס"ד], וא"כ נשאלת השאלה האם יוכל לברך ברכת 'שהחיינו' מיד כשלובש הבגד קודם השבת, אף שרק בשבת עצמה הותר לברך 'שהחיינו'?

"מדי שנה כשמברכים את חודש אב" - שח לנו הגאון רבי שמואל חיים דומב שליט"א - "אני נזכר בהיותי בן שש, בתגובתה של סבתי ע"ה כשביקשתי ממנה להוסיף סוכר למאכל האטריות והחלב..."

לצפות לישועה - באמת! | הרב ישראל ליוש שליט"א

משום שמצוות אבלות על חורבן הבית ועל גלות עם ישראל, לא קלה היא עבור מי שאינו חש בחיסרון הבית. וכי איך יוכל אדם להתאבל על גלות עם ישראל, אם הוא לא מרגיש כלל שהוא בגלות. הוא הרי יושב בביתו, אוכל את לחמו, מנהל את סדר יומו כלבבו ועולם כמנהגו נוהג, ולכאורה הכל בסדר. וגם אם לא הכל ממש מסתדר, זו בעיה אישית שלו, ברצונו הוא יטפל בה, וברצונו הוא יתעלם ממנה, מי חושב בכלל על הצרות של כלל ישראל, על חורבן הבית הגדול - ביתו של ה"ת", על גלות העם ועימם גם גלות השכינה, כל זה רחוק מאיתנו. אם כן, חובת ה'ציפייה לגאולה', פירושה: לצאת מהמסגרת המצומצמת - החשיבה הבלעדית על מה שקורה איתנו ועל צרותינו האישיות. עלינו להביט בעיניים רחבות מחוץ למסגרת האנוכית, לתת את הדעת על צרת הכלל, לחשוב ולדמיין מה היה כאשר היה לנו בית מקדש, הרי ה'קירבת אלוקים' שהיתה באותם ימים בלתי ניתנת לתיאור, בית המקדש היה מקום להשראת השכינה בתוך עם ישראל, וכשה' משרה את שכינתו בתוכנו הרי השפע הרוחני והגשמי שיורד לעולם הוא לאין ערוך יותר מהשפע לו אנו זוכים כעת.

על כך אנחנו צריכים להתאבל, על הר ציון ששמש, שועלים הלכו בו, על קרבנות שמכפרים עוונות שאינם. לזאת אנו צריכים לצפות, ל'קירבת אלוקים' שמשפיעה שפע רוחני גדול יותר, וסייעתא דשמיא גדולה יותר.

ונסיים בספור שסיפר הרה"ג ר' יצחק לוינשטיין זצ"ל. לפני יותר מארבעים שנה הפעילו בבית הוריו - שגרו בשכונת צמודה למרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל - קלטת ובה הושמע שיר על המילים 'על נהרות בבל'. לאחר כמה דקות באה הרבנית שטיינמן לביתם ואמרה שראש הישיבה אומר שהשיר הזה מעורר אצלו געגועים לבית המקדש ומקשה עליו את הריכוז בלימוד...

לו יהא וגם אנו נתגעגע, וכשנתגעגע באמת, נרצה באמת ונבקש באמת, וחזקה על תפילה אמיתית שאינה שבה ריקם, ובמהרה יבנה המקדש, ותשרה שם השכינה לעולם.

"מדוע אינך אוכל את האטריות עם החלב שהגשתי לך?" - שאלה הסבתא את נכדה בן השש (אטריות עם חלב - מאכל עממי שנהוג היה לאכול בימי תשעת הימים, בימים ההם, בהם מטעמי תחליפי החי והצומח עוד לא היו בנמצא). "זה לא מספיק מתוק, צריך להוסיף מעט סוכר!" - ענה לה הנכד בביישנות. "היום זה הרי 'תשעת הימים'! בימים אלו אינך מתבייש לבקש 'מתיקות'?" - התפלאה הסבתא.

הנכד שמע, הפנים והבין ואכל את האטריות כמות שהן, קצת פחות מתוקות, הרי היום 'תשעת הימים'!

הדו שיח הזה בין הסבתא לנכד, דומה כאילו הוא התנהל לפני מאות שנים, ממש סמוך לחורבן, בשנים שעוד גם ילדים בני שש יכלו לחוות את חסרונו של בית המקדש.

אבל לא, השיחה הזו בין הסבתא והנכד היתה לפני כשישים שנה, בין הילד 'שמואל חיים' - מי שלימים הפך ל'הגאון רבי שמואל חיים דומב שליט"א' דיין ורב קהילת חניכי הישיבות מודיעין עילית - לבין סבתו ע"ה.

"מדי שנה" - מספר לנו הרב דומב - "כשמברכים את חודש אב, אני נזכר בהיותי בן שש, בתגובה הספונטנית של סבתא".

"לי קשה להקל בהלכות אבלות של בין המיצרים" - מוסיף הרב דומב - "אני עוד זוכר בילדותי אנשים בעלי בתים שהיו בוכים ב'קִינות', ישובים לאור נרות ולא לאור חשמל, כשהמאוורר היה כבוי, מחשש שמא יכבו הנרות".

'ציפית לישועה?' זו אחת השאלות שאדם ישאל כאשר הוא יבוא לתת דין וחשבון לפני בית דין של מעלה. זה מלמד אותנו שהציפייה לישועה איננה איזו 'חומרא' בעלמא ששייכת רק ליחיד סגולה - אנשים המורמים מעם. הרי בבית דין של מעלה לא שואלים על חומרות ועל הנהגות נשגבות. אם שואלים את השאלה הזו יחד עם שאלות נוספות העוסקות במהות הווייתו של האיש הישראלי, נשאת ונתת באמונה? קבעת עיתים לתורה? על כרחך שהציפייה לגאולה היא חובתו של כל יהודי, כמו החובה לשאת ולתת באמונה ולקבוע עיתים לתורה. אך לצערנו הרב לא כך הם פני הדברים בקרב רבים מאיתנו. הסיבה לכך היא

בשיאה של הפגישה אמר הנדיב לרבנו: "שמעתי שזקוקים אתם לתרומה, ובכן, רצוני לתרום בנין חדש לישיבה". רבנו אפילו לא היסס. "ישר כח", ענה, "אבל מה נעשה שאין אנו זקוקים עכשיו לבנין"

נקיותו המופלגת של מרן הגרמ"ש שפירא זצ"ל מכל סרך של חשש אונאה ושקר

ויהי היום, ויגיע הנדיב לבית רבנו זצוק"ל, כשרבנו מקבלו כדרכו מתוך מאור פנים וחביבות מופלגת ומתענין בשלומו ושלומו בני ביתו. בשיאה של הפגישה נענה הנדיב ואמר לרבנו: שמעתי כי זקוקים אתם לתרומה, ובכן, הנני מרים בזה את תרומתי - בנין חדש לישיבת באר יעקב. אלא שרבנו זצוק"ל אפילו לא היסס. "ישר כח", נענה ואמר, "אלא מה נעשה ועתה אין זקוקים אנו לבנין. ב"ה לכל בני הישיבה יש מקום". הנדיב ברוב הגינותו טרח לציין באוזניו כי עליו לדעת שאין הוא תורם מאומה זולת בנין. ורבנו משיבו במאור פנים: "נו, אם כך תן את הבנין לישיבות הזקוקות לכך".

(ספר הזיכרון 'לשמש שם אהל')

"ואמנם ודאי, שהמדה הזאת קשה, כי טבע האדם חלש ולבו נפתח על נקלה, ומתיר לעצמו הדברים שיוכל למצא בהם כדי הטעאה. ובודאי שמוי שהגיע לזאת המדה, כבר הגיע למדרגה גדולה" (מסילת ישרים פרק י')

פעם הצליחו להפגיש את רבנו הגרמ"ש שפירא זצוק"ל עם נגיד עשיר, והלה הודיע מראש כי בפגישתם יודיע על תרומתו - בנין לישיבה, שכן זה היה מנהגו, לתרום אך ורק בנינים למוסדות. האמת היא, כי באותה העת ממש לא נרשם במחסור בבנינים ומקום, ברם התפתחות הישיבה היתה צפויה, ופשוט היה כי בעתיד הלא רחוק יזדקקו לבנין החדש.

נכנסו אפוא יוזמי הפגישה לרבנו זצוק"ל, וביקשוהו כי אם יודיע הלה על רצונו לתרום בנין לישיבה, יסכים לקבל את התרומה. שהרי - כך נימקו - אין בזה משום שקר, שכן מה לי אם זקוקים לבנין היום או מחר.

פניני הפרשה

לתמיהת מקורביו הסביר הגר"ש אייזן: "אבי סבו של החתן תמך בי בשעתו אחרי חתונתי וכך יכולתי לפרנס את משפחתי. האם לא מגיע לו שאטרח לאחל 'מזל טוב' לנין שלו?"

הכרת הטוב - עד היכן?

ואכן, כל פסיעה בגבעה התלולה עלתה לרבי שלום בקושי ובייסורים. והיה אך נכנסו לשערי השכונה, ורבי שלום מרגיש חסר אונים, אין בכוחו להמשיך עוד. הביאו כסא מאחד הבתים הסמוכים ורבי שלום התיישב עליו לפוש קמעא. משם הובילו אותו עד לדירתו. לתמיהת מקורביו מה ראה לטרוח כה רבות, בו בזמן שהדבר עלה לו בשארית כוחותיו? נענה רבי שלום ואמר: "מרן ראש הישיבה הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל - אבי סבו של החתן, תמך בי בשעתו, אחרי חתונתי. בזכות תמיכה זו יכולתי לפרנס את משפחתי, ועל כך חייב אני לו הכרת טובה. לא מגיע אפוא", סיים רבי שלום את דבריו, "שאטריח את עצמי לאחל ברכת מזל טוב לחתן השמחה, נינו של מרן ראש הישיבה?!"

(גיליון 'בית מדרש' מתוך 'להתענג' לז')

קָמַת פְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים... וַיִּשְׁלַח אֹתָם מִשָּׁה (במדבר לא ב-1)

הקדוש ברוך הוא אמר למשה "נקום נקמת" - אתה בעצמך, והוא משלח אחרים? אלא על ידי שנתגדל במדין, אמר: אינו בדין שאבגוד בהם, שהם עשו לי טובת הנאה, כדאמרי אינשי בירא דשתית מינה מיא לא תשדי ביה עפרא (דעת זקנים מבעלי התוס').

מסופר, לעת זקנותו של הגאון רבי שלום אייזן זצ"ל, מחשובי מורי ההוראה בירושלים, קשתה עליו ההליכה ביותר. בשבת אחת, בה נערכה עליה לתורה לחתן בנו של מרן הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר, בין המון האורחים שהשתתפו בשמחה, הבחין ברבי שלום אחד ממקורביו. הלה ידע כי אף על פי שדירתו של רבי שלום הינה בקרבת מקום, מכל מקום לישיש כמוהו בוודאי ארכה הדרך כשעה שלימה! והוא הציע לרבי שלום ללוותו אותו הביתה.

מי קיבל מהרב שך 100 דולר כל חודש, מדוע עבר הגר"ש פינקוס דירה ואיך תוכלו גם אתם להיות 'בעלי מופת'

סקירה קצרה ותמציתית מפי עורך עלון 'לקראת שבת' הרב משה הרמן על התכנים המיוחדים שיופיעו בעלון השבוע אי"ה

מופיע בגליון צרור ועובדות על הקפדתם של גדולי ישראל לקיים כל דיבור, ואפילו אגבי ובלתי מחייב, שיצא מפיהם. ה'קול קורא' שהאדמו"ר מויזניץ מונסי הסכים לחתום עליו - אבל רק לאחר ארבעה שבועות. מדוע החל הגר"י קמניצקי להניח תפילין דר"ת בהיותו בן 90. תשובתו של הרבי מסאטמאר להגה"צ רבי מיכאל ויסמנדל על השאלה מנין הוא יודע להורות ליהודי לבצע ניתוח, ומהי הדרך שבה תוכלו גם אתם, הקוראים, להיות 'בעלי מופת'...

נזכיר עוד בקצרה על קצה הכותרת חלק מהסיפורים המופלאים שבגליון: מדוע לא קיבל הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין את משכורתו בשלושת החדשים הראשונים לכהונתו בפוניבז'. מה אמר ה'חפץ חיים' על מלחמת האזרחים בספרד שהפילה חללים. על מה בכה הגה"צ רבי אליהו לאפיאן. וכיצד זכתה מרת קליין לישועה בזכות תפוזים מארץ ישראל; וגם: הביקור החשאי של הגאון רבי בן ציון מוצפי בראש קבוצת בעלי מלאכה, בכנסיה נטושה בירושלים העתיקה בשלהי השלטון הבריטי. סיפורו של מרן הגרא"ל שטיינמן על ימי הבדידות בשווייץ ועל הרגע שבו האירה לו האמונה שהכל לטובה. מה יעץ מרן ליהודי שפרנסתו דחוקה, ומה הורה לבעלי תשובה שביקשו לכפר על מעשיהם הראשונים.

וכרגיל, גם עניני דיומא לא נפקדים מהגליון, וכך נוכל להחכים בלקט מהנהגותיו של מרן הגרש"ז אויערבך בימי בין המצרים, ובין השאר: תשובתו לאחד ששאל האם לומר תיקון חצות מדי יום, הוראותיו לגבי אכילת בשר ויין בסעודת סיום בתשעת הימים, והאם מותר לשיר שירים בסעודה זו.

ועוד מעניני תשעה באב והלכותיו: האם מותר לאחל לחברו 'מזל טוב' או 'פואה שלמה'? האם מותר לומר 'להתראות'? האם מותר לאחוז את חוטי הציצית בתשעה באב בעת אמירת 'ברוך שאמר' או 'קריאת שמע'? והאם מותר לישון קודם תפילת מנחה, לפני הנחת תפילין.

כמידי שבוע, גם בשבוע זה גדוש גיליונו בסיפורים מרתקים ועובדות מאלפות מגדולי ישראל, ובשיחות משובבות נפש מגדולי המגידים שליט"א.

בתוך לקט מיוחד על זהירותם של גדולי הדורות מכל סרך של מידת הכעס - מופיע סיפור מופיע על גבורת נפשו של מרן הגאון רבי ברוך בער לייבוביץ, כשהתבקש על ידי בחור שביטל שידוך עם בתו, לכתוב עבורו מכתב המלצה למשרת רבנות, ולא זו בלבד שנענה לבקשתו, אלא גם הקפיד לוודא שלעוגמת הנפש שהנחיל לו אותו בחור לא תהיה חלילה כל השפעה על סגנון המכתב. ועוד על גדולתם וכוחם של מנהיגי הדור - "ראשי המטות לבני ישראל": נקרא על שאלתו של מרן הגרא"מ שך מדוע ה'חפץ חיים' היתה ההשפעה הרבה ביותר על כלל ישראל, יותר מכל גדולי הדור שהכיר באירופה, ומהו ההסבר המאלף שנתן לכך - שיכול להסביר גם את התבטאותו של ה'נתיבות שלום' מסלונים ז"ע על הרב שך בעצמו, שמימות ה'חפץ חיים' לא היה לכלל ישראל מנהיג שהשפיע על עולם התורה כמותו...

ועוד בענין זה, סיפור מיוחד מופיע בגליון מפי אחד מגדולי המשגיחים, שבמשך ארבע שנים, מידי חודש בחודשו הופיע בדלתו שליח מהרב שך ובידו מעטפה עם 100 דולר, כאשר הנימוק המפתיע לאותה 'משכורת חדשית' ממחיש ביותר את 'משא העם' וגודל האחריות שנוטלים על עצמם מנהיגי הדור.

על גדלותו של הגר"ש פינקוס זצ"ל במידת החסד ובהתמסרות לכל יהודי כבר סופר רבות, ועם זאת, המעשה המסופר בגליונו השבוע מגיע לשיאים בלתי נתפסים: לעבור לגור בדירה אחרת, רק בשביל לאפשר ליהודי אחר לגור בדירה גדולה יותר!... על המעשה עם כל פרטיו בהרחבה, תוכלו כאמור לקרוא בגליון, יחד עם לקט אמירות והתייחסויות של מרן הגרא"ל שטיינמן לתופעות כואבות מהקצה השני של הסקאלה - אנשים המסרבים לאפשר לשכניהם להגדיל את דירותיהם מחמת טענות שונות ומשונות הגובלות לא אחת בצרות עין לשמה. בפרשתנו אנו לומדים על ענין הנדרים - "ככל היוצא מפי יעשה". בענין זה

האם מותר לאדם להוציא דיבה על עצמו?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

הגר"נ קרליץ (חוט שני) עמד על שאלה זו וביאר, שמה שמשמע מהח"ח ביבאר מים חיים' שמותר לדבר לשון הרע על עצמו, זהו דוקא כשהשומע יודע שהמספר מדבר על עצמו, אבל כשהשומע אינו יודע שהמספר מספר על עצמו, וכגון שאומר 'שמעון בן יוסף עשה כך וכך' והשני אינו יודע ששמעון בן יוסף זהו המספר בעצמו, באופן זה אסור. ואף שהמספר עצמו יתכן שאינו עובר איסור, מכל מקום כלפי השומעים ששמעו דברי גנאי על השני, הרי זה בכלל 'שמע שוא'. ולכן במעשה עם הח"ח שהיושב לידו לא ידע שהוא מדבר על עצמו לשון הרע, יש איסור לדבר על עצמו לשון הרע, כמו שהסיק שם הח"ח. ובדומה לזה כתב הגר"ח קניבסקי (שאלת רב ח"א פ"ז תשובה ח ובסוף הספר תשובה ג) שכשהשומע אינו יודע שמספר על עצמו אסור, מפני שילמד ממנו שמותר לספר לשון הרע.

ודעת הגר"מ פיינשטיין (מסורת משה עמוד תצט) שאסור לספר לשון הרע על עצמו. וראה גם שו"ת תורה לשמה (לבעל הבן איש חי סי' תט) שאין לאדם להוציא דיבה רעה על עצמו.

בסעיף ו' (כלל ז' מהלכות לשון הרע) עוסק החפץ חיים במקרה שאדם מספר גנות על עצמו ועל חברו יחד, וכותב שמותר להאמין לו רק לגבי עצמו ולא לגבי חברו. בביאורים ומוספים מביאים בהקשר לכך נידון מעניין - האם מותר לאדם לספר לשון הרע על עצמו.

מפורסם המעשה עם החפץ חיים' שבנסעו פעם לראדין ישב לידו אחד שהרבה לדבר בשבחו של הח"ח, ולא ידע שהוא זה היושב לידו, והח"ח ביטל את דבריו וכו', ואותו אחד כעס עליו איך הוא מעז לדבר כך סרה על הח"ח, ואח"כ כשהגיעו לראדין ונודע לו מי היה שכנו לנסיעה, בא להתחנן ולבקש סליחה מהח"ח, ואמר לו הח"ח: מגיע לך ישר כח שלמדתי ממך שאסור לדבר לשון הרע אפילו על עצמו.

מאיך, לעיל (כלל א באמ"ח ס"ק טו) הביא החפץ חיים' את דברי חז"ל (ילקוט שמעוני ישעיה אות תו) שאחרי שאמר ישעיהו הנביא להקב"ה (ישעיה ו ה) "כי איש טמא שפתים אנכי ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב", אמר לו הקב"ה שעל עצמו רשאי לומר דברי גנאי, אבל לא על אחרים.

המוסר היומי

איזה משפט שכנע את הרב לקבל את משרת הרבנות?

מתוך לימוד המוסר היומי בספרי החפץ חיים:

שְׁמַשְׁמַע, אם תחכה לו - בוא יבוא תיכף ולא יאחר. וכפי המעשה ששמעתי על גאון אמיתי אחד בדור שלפנינו, שחפצה עיר אחת לקבל אותו לראב"ד בעירם, ולא רצה לקבל עליו משרת הרבנות. וכשבאו שני שליחים ואמרו לו: "רבינו, גִּדְע הוד כבודו כי שלושים אלף יהודים ממתנינים לביאתו" - כששמע דבריהם אלו, אמר להם, אם כן הדבר, אני מקבל, ותיכף לבש בגדיו לילך אתם."

[ליקוטי אמרים פרק יא בשינויים קלים]

"כשאנו אומרים בקדושה: ממקומך מלכנו תופיע ותמלוך עלינו כי מחכים אנחנו לך, הרי אנו מדברים כזבים לפני הקב"ה, כי אין הדבר כן באמת, כי הלא לא ניכר כלל עלינו שהננו מחכים, והראיה - שאיננו מוכנים כלל לביאתו. (כי לשון 'מחכים', משמע שהננו כבר מוכנים מצדנו, ורק אנו מחכים לביאתו). ועל כן, אם אנו רוצים באמת ובתמים שיבוא אליהו הנביא אלינו במהרה, צריכים אנו להיות מוכנים לפני יום בואו, בתורה ובתשובה, ואז בצדק נוכל לומר כי 'מחכים' אנחנו לך, כי הלא אז יהיה ניכר שהננו מחכים. וכיון שנחכה, בוודאי בא יבוא ולא יאחר, וכמאמר הנביא: חֲפָה לוּ פִּי בֹא גִבָּא לֹא יִאָחַר.

"הכרתי אדם שידע ללמוד הרבה מאוד, אבל היו לו מידות רעות מאוד. שאלתי את מרן החזו"א: 'הרי האיש הזה מבאי ביתו, למה אינו מוכיחו על המידות הרעות?' ענה לי מרן החזו"א שלאדם בן 70 אי אפשר לומר תוכחה..."

מרן בעל ה'שבט הלוי' זיע"א על מסורת ההוראה שקיבל ממרן החזו"א זיע"א

כיצד עליו לנהוג? ובדין על שאלה זאת, ניתן למצוא הן ביחזו"א איש' (סנהדרין סימן כ"ה) והן ב'שבט הלוי' (ח"ו סקי"ב).

על אחת מאותן פעמים בהן ביקש מרן החזו"א איש' לשמוע את דעת רבינו, שח אחד מתלמידי החכמים: "היה זה כאשר נכנס למעונו של מרן החזו"א, כשפרשיות תפילין בידו ושאלתו בפיו, שלאחר בדיקת הסופר נתעורר לו ספק באחת האותיות. לאחר התבוננות בפרשיות, השיבו מרן החזו"א "אתה צריך להחליף הפרשיות בגלל האות צ' שאינה כתובה כהלכה, משום שהיו"ד הפוכה: היות שכבר ידע השואל שמרן החזו"א איש' פוסל אות צ' כשהיו"ד הפוכה, חזר ושאל: 'חופ' מהצ', האם הכל כשר?', ושוב ענה מרן: 'צריך להחליף את הפרשיות. תוך כדי דיבור, נכנס לחדרו המרא דאתרא רבינו, והנה מרן החזו"א איש' מראה את הפרשיות לרבינו ושואל אותו מה דעתו בזה? אמר לו רבינו שראה בתשובות 'חתם סופר' שמביא כי רבו, הגאון רבי נתן אדלר, כתב כן את האות צ' ביו"ד הפוכה.

"היה זה מחזה נורא", ממשיך מרא דעובדא לספר, "איך לפתע האדימו פניו של החזו"א איש', תפס כסא מטבח ללא משענת, העמידו ליד ארון הספרים, קפץ עליו כנער, והוריד ספר תשובות 'חתם סופר' שהיה במדף העליון, רפרף בדפיו, וביקש ממנו שיראה לו היכן הדברים כתובים. רבינו פשפש ולא מצא, לפיכך החזיר לי את הפרשיות ללא אומר ודברים, והלכתי לדרכי. לאחר כמה ימים הייתי בבית רבינו ואמר לי: 'כשמדתי בביתו של מרן החזו"א איש', הייתי 'נרעש ונפחד' ולא מצאתי את מקום דברי 'חתם סופר', אך כשבאתי לבית מצאתי את הדברים וכבר הודעתה הדבר למרן החזו"א איש'..."

הרבה פעמים יעץ מרן החזו"א איש' לשואלים אותו באופן אחר ממה שהוא עצמו נוהג, ובניגוד לתפיסת עולמו, וזאת בהתחשב עם ארחם ושיגם של השואלים, שאל אותו רבינו: "כיצד מתיישבת סתירה כזאת בלבד?", ענה לו מרן החזו"א איש': "אני חי בעולם אחר, ולכן אני מרגיש וחושב אחרת, אבל את העצות אייעץ לאנשים מעלמא הדין כפי ארחם ושיגם, וכך היא המצוה להשיא עצות..." בתוך שיחותיו המרובות עם רבינו, גילה לו מרן החזו"א איש' כמה פעמים, שהוא שונא התנהגות גאוותנית, אפילו כשנראה כוונה לשם שמים, ושיבח אדם שבא לידי הכנעה וענוה, וסיפר רבינו: "הכרתי אדם שידע ללמוד הרבה מאוד, אבל היו לו מידות רעות מאוד, שאלתי את מרן החזו"א: 'הרי האיש הזה מבאי ביתו - למה אינו מוכיחו על המידות הרעות?', ענה לי מרן החזו"א, שלאדם בן 70 אי אפשר לומר מוסר (תוכחה). אדם בן 30 או בגיל 40 עוד אפשר להוכיח אבל לא אדם זקן..."

עובדה מופלאה, מובאת בספרא 'דברי רב' (שו"ת 'שבט הלוי' ח"ו סימן קס"ו), עם מרן חזו"א איש': "זה לי שלושים שנה שדעתי היתה שרצפה הרגילה (של בלטות), הוה ליה כאבן ומפסקת בין עציץ לקרקע, ונקרא עציץ שאינו נקוב. וה'חזו"א איש' התווכח אתי ואמר שרצפה זו אינה מפסקת, והעציץ יונק מבעדה מן הקרקע. ושוב אחר זמן הרימותי עציץ כזה ואבן הרצפה מן הקרקע, וראיתי בבירור שכנגד נקב העציץ היה חלול כמו נקב באבן הרצפה על השכבה העליונה, וניכר לעינים שזה מכח משיכת קרקע העציץ על ידי נקב שלו ואין האבן מפסיק ואמרתי ברוך שבחר בחכמים ובמשנתם."

(מתוך הספר "ולא שבת הלוי בלבד")

וַיִּדְבְּרוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים (במדבר לו, א)

בן שלושים וארבע היה רבינו הגר"ש ואזנר זצ"ל כשנתמנה לרבה של זיכרון מאיר. סמוך להתמנותו של רבינו, עבר מרן החזו"א איש להתגורר בקצה שכונת זיכרון מאיר, ברחוב 'חזו"א איש' דהיום. בכל יום היה יוצא לטייל, לצרכי בריאותו, בפרדס ברמן, עד לקצה בית העלמין, כשרבינו היה מתלווה אליו ומלבן עמו הלכות חמורות.

העיד, הגאון רבי חיים מאיר הלוי וואזנר, גאב"ד זיכרון מאיר: "באותן שנים נקשרה נפש אבא מורי בנפש מרן החזו"א איש', והיה יושב הרבה ודן עמו בענייני הלכה. מרן החזו"א איש' העריך ביותר את שקידתו של אבינו ואת גדלותו בתורה, והיה מרבה להשתעשע עמו בתורה."

סיפר תלמידו הרה"ג רבי יצחק וייס שליט"א: "רבינו אמר לי שמרן החזו"א איש הוא רבו המובהק לכל דבר, וממתי שהגיע לבני ברק עד פטירתו של מרן החזו"א זצוק"ל, במשך כ-7 שנים, היה מדבר איתו בכל נושא שהיה לו, והיה מתייעץ איתו בכל דבר ודבר. "ואמר לי, שמרן החזו"א לימד אותי איך ניגשים לכל ענין, ואיך מעמידים הלכה למעשה, והוא גם לימד אותי לחשוב ולהורות לבד. ומסופר (דברי אפרים עמ' ת"ק) שפעם שאל אותו רבינו אם יש שאלה על דבר שאינו בנמצא בשו"ע בפירוש, מה עושים ואיך פוסקים בזה? ואמר לו מרן החזו"א איש שפוסקים על ידי נקודת היהדות שיש בלב..."

רבינו אמר בחנוכת בית ההוראה שעי" ביהמ"ד 'קהל חסידים' בקרית הרצוג בבני ברק, שמורה הוראה - צריך שיהיה לו חוש בהוראה, זה חוש מיוחד, היו תלמידי חכמים גדולים "בקיאים ויודעים", אבל את חוש ההכרעה לא היה להם, צריך להיות חוש ההכרעה, שמה שמותר שלא יתביישו לומר שמותר, ומה שאסור שלא יתביישו לומר שאסור, ושלא יתביישו לומר שאינם יודעים. רבינו הוסיף ואמר: "היה לנו כמה פעמים שיחות עם מרן החזו"א זי"ע, לפני למעלה מחמישים שנה, דברתי עמו הרבה, והיתה לו הנהגה שמתני שלא ידע אמר שלא יודע. ולא ניסה לדחוק וכדו, היתה למרן החזו"א דרך מיוחדת, הוא לא היה מחמיר ולא מיקל בתורה, אלא פסק רק כפי מה שהיה נראה לו בתורה הקדושה, וכמה וכמה פעמים שאלתיו שאלות, וענה לי שאינו יודע.

"וכשהתפלאתי לשמוע תשובתו שאינו יודע, אז אמר לי שלא לדעת זו גם דרך בתורה, רש"י הק' כותב בעשרים מקומות בש"ס שאינו יודע לפרש! וגם ר"ע איגר זי"ע בגליון הש"ס עמ"ס ברכות (דף כ"ה) מונה את כל המקומות בש"ס בהם כתב רש"י שאינו יודע. ורגיל אני לומר וכי הרעק"א חפץ בבזיון רש"י? אלא רצה ללמדנו יסוד לדורות, שגם רש"י הק' כשלא ידע כתב שאינו יודע..." שיח הלכה

שאלות שונות שבאו לפני מרן החזו"א איש', היה מציען לפני רבינו. ברשימותיו שנדפסו בספר 'מעשה איש' (ח"ו) כתוב: "זכיתי לשיא וליתן הרבה פעמים בהלכה ומשא ומתן גמרא, והרבה פעמים שאל אם הריני מסכים לדבריו". זאת ועוד: "היתה פעם שאלה איומה של הריגה בשוגג על ידי פקוח נפש, וביקש אותי לעיין איתו יחד לברר הפסק". נראה שכוונתו הייתה למעשה הבא: היה זה כאשר נהג שאיבד את בלמיו תוך כדי נסיעה, וכעת ניצבו בפניו שתי אפשרויות מרות: להסיט את הרכב לכיוון קבוצת אנשים ואז ינצל, אולם אנשים שם יהרגו, או להפנות את הרכב לכיוון התהום, ואז ייהרג הנהג לבדו,